

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Доненко Ельдар

Сучасний етап розвитку суспільства висуває нові жорсткі вимоги до професійної підготовки фахівців, зокрема у сфері психології. Психологічна допомога стає дедалі більш затребуваною в умовах соціальної нестабільності. Ключовим чинником, що визначає ефективність навчальної діяльності студентів та їхнє подальше професійне становлення, є мотивація. Особливого значення набуває мотивація досягнення, яка виступає рушійною силою у прагненні особистості до успіху. Проте, динамічні зміни в освітньому середовищі, академічне навантаження та специфіка професії часто призводять до дисгармонії мотиваційної сфери, підвищення тривожності та розвитку академічної прокрастинації, що потребує глибокого емпіричного аналізу.

Метою тези є обґрунтування емпіричного дослідження особливостей мотивації навчально-професійної діяльності майбутніх психологів.

Емпіричне дослідження проводилося на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вибірку склали 65 студентів спеціальності 053 «Психологія». Діагностичний інструментарій включав: Опитувальник мотивації досягнення успіху та Опитувальник мотивації уникнення невдач (Т. Елерс), Шкалу академічної прокрастинації (Б. Такман) та Шкалу загальної самоефективності (Р. Шварцер, М. Єрусалем).

У дослідженні взяли участь 65 здобувачів вищої освіти, які є студентами спеціальності 053 «Психологія» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. З метою проведення кореляційного аналізу зібрано дані щодо рівня розвитку їхньої мотиваційної сфери, віри у власні сили та схильності до відкладання завдань. Аналіз показав, що у 56,9 % учасників виявлено високий рівень прагнення до досягнення успіху, проте більше половини

вибірки (52,3 %) характеризувалися високим рівнем академічної прокрастинації, а їхня загальна самоефективність переважно (52,3 %) перебувала на середньому рівні.

Для досягнення мети дослідження та виконання поставлених завдань застосовувався комплекс психодіагностичних методик:

1. **Опитувальник мотивації досягнення успіху (Т. Елерс)**, який оцінює силу прагнення респондента до досягнення високих результатів у навчально-професійній діяльності.

2. **Опитувальник мотивації уникнення невдач (Т. Елерс)**, який дозволяє проаналізувати рівень страху перед помилками та орієнтацію на захисну поведінку (уникання).

3. **Шкала академічної прокрастинації (Б. Такман)** – інструмент для діагностики поведінкового компонента, що вимірює схильність студента систематично відкладати виконання навчальних завдань.

4. **Шкала загальної самоефективності (Р. Шварцер, М. Єрусалем)**, яка оцінює рівень переконаності студента у власній спроможності ефективно долати труднощі та досягати поставлених цілей.

Обробка та аналіз емпіричних даних, отриманих за допомогою комплексу психодіагностичних методик, дозволили виявити певні тенденції та взаємозв'язки між мотиваційними чинниками, рівнем самоефективності та поведінковими проявами у навчанні майбутніх фахівців. Статистична обробка даних проводилася з використанням кореляції Пірсона в програмі Microsoft Excel.

Аналіз даних за опитувальником мотивації досягнення успіху Т. Елерса дозволив визначити загальний мотиваційний профіль респондентів. Встановлено, що 56,9 % осіб мають високий рівень, що свідчить про їхню активну позицію та цілеспрямованість. Група із середнім рівнем склала 26,2 %, дуже високий (гіпермотивація) виявлено у 9,2 %, тоді як найменша частка - 7,7 % - продемонструвала низький рівень. Аналіз за шкалою уникнення невдач (Т. Елерс)

показав, що середній рівень притаманний переважній більшості - 72,3 % учасників, а високий та низький рівні розподілилися порівну - по 13,8 %.

Особливу увагу привертають результати за Шкалою академічної прокрастинації Б. Такмана: високий рівень виявлено у 52,3 % респондентів, що свідчить про їхні значні труднощі із самоорганізацією та тайм-менеджментом. Середній рівень зафіксовано у 38,5 %, а низький - лише у 9,2 %. Результати за Шкалою загальної самоефективності продемонстрували, що більшість студентів (52,3 %) мають середній рівень віри у власні сили. Високий рівень продемонстрували 32,3 % осіб, тоді як 15,4 % мають низький рівень, що свідчить про схильність до сумнівів у власних академічних та професійних компетенціях. Отримані дані свідчать про те, що для більшості досліджуваних характерна амбівалентна картина: сильне бажання бути успішним супроводжується відчутними організаційними труднощами у навчанні.

Наступним кроком у дослідженні став кореляційний аналіз даних для виявлення статистично значущих взаємозв'язків між досліджуваними змінними. Було встановлено надзвичайно сильний прямий зв'язок між прагненням до успіху та мотивацією уникнення невдач ($r = 0,957$). Це свідчить про те, що висока мотивація до навчання дається студентам з великим емоційним напруженням, а бажання бути найкращим нерозривно пов'язане зі страхом помилки (амбіційно-тривожний характер мотивації).

Виявлено статистично значущі негативні зв'язки загальної самоефективності як із прагненням до успіху ($r = -0,704$), так і з уникненням невдач ($r = -0,688$). Даний результат вказує на компенсаторну функцію: чим сильніше студент прагне до успіху, тим менше він вірить у власні сили. Висока мотивація виступає своєрідною «маскою» для приховування внутрішньої невпевненості. Водночас аналіз показав, що академічна прокрастинація практично не пов'язана ні з рівнем самоефективності ($r = 0,043$), ні з прагненням до успіху ($r = -0,116$). Це підтверджує, що звичка

відкладати справи у даній вибірці є організаційною проблемою (браком навичок планування), а не симптомом глибинних мотиваційних криз.

Проаналізувавши результати емпіричного дослідження, можна зробити висновок, що навчальна мотивація майбутніх психологів має виражений амбіційно-тривожний характер, де прагнення до високих досягнень часто виступає гіперкомпенсацією низької віри у власні сили. Високий рівень прокрастинації, притаманний половині вибірки, є наслідком несформованості навичок тайм-менеджменту. Це створює потребу в розробці та впровадженні спеціалізованих психолого-педагогічних програм, спрямованих на поетапне цілепокладання, зниження страху перед оцінюванням та розвиток навичок організації часу. Такий підхід дозволить розірвати замкнене коло тривожності та зміцнити професійну впевненість студентів через їхнє раннє залучення до практичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у здобувачів вищої освіти та старшокласників. Львів: ТТГ, 2017. С. 31–40.
2. Кочарян О. С., Фролова Є. В., Павленко В. М. Структура мотивації навчальної діяльності студентів. Харків: ХАІ, 2011. 39 с.
3. Подшивайлов Ф. М. Динаміка рівня мотивації уникнення невдач здобувача вищої освіти–психологами упродовж навчання. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2018. С. 109–112.